

Ege Üniversitesi Yayınları
Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayın No: 17

PROF. DR. METİN EKİCİ

ARMAĞANI

Cilt: 1-2-3

İzmir / 2022

Ege Üniversitesi Yayınları
Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayın No: 17

METİN EKİCİ ARMAĞANI

**Prof. Dr. Selami FEDAKAR
Doç. Dr. Muvaffak DURANLI**

Cilt: 1-2-3

İZMİR-2022

METİN EKİCİ ARMAĞANI

Prof. Dr. Selami FEDAKAR
Doç. Dr. Muvaffak DURANLI

E-ISBN: 978-605-338-383-3

Ege Üniversitesi Üst Yayın Komisyonu 07.11.2022 tarih ve 08/07sayılı kararı ile yayınlanmıştır.

© Bu kitabın tüm yayın hakları Ege Üniversitesi'ne aittir. Kitabın tamamı ya da hiçbir bölümü yazarının önceden yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla kaydedilemez, basılamaz, çoğaltılamaz. Ancak kaynak olarak gösterilebilir.

Eserin bilim, dil ve her türlü sorumluluğu yazarına/editörüne aittir.

Ege Üniversitesi Yayınları

Ege Üniversitesi Basım ve Yayınevi
Bornova -İzmir

Tel: 0 232 342 12 52

E-posta: basimveyayinevisbm@mail.ege.edu.tr

Yayın Link

<https://basimveyayinevi.ege.edu.tr>

Yayın Tarihi: Aralık 2022

Bu eser, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası lisansı (CC BY-NC-ND) ile lisanslanmıştır. Bu lisansla eser alıntı yapmak koşuluyla paylaşılabilir. Ancak kopyalanamaz, dağıtılamaz, değiştirilemez ve ticari amaçla kullanılamaz.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license (CC BY-NC-ND). Under this license, the text can be shared with the condition of citation. However, it cannot be copied, distributed, modified or used for commercial purposes.

Editörler

Prof. Dr. Selami FEDAKAR - Doç. Dr. Muvaffak DURANLI

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Alimcan İNAYET

Doç. Dr. Pınar FEDAKAR

Doç. Dr. Atıf AKGÜN

Dr. Öğr. Üyesi Nagihan BAYSAL

Dr. Öğr. Gör. Fazıl ÖZDAMAR

Dr. Öğr. Gör. Seçkin SARP KAYA

Araş. Gör. Gökçe EMEÇ YÜCESOY

Araş. Gör. Arzu ACAR

Doktora Öğrenci Yağmur ALKIR

İÇİNDEKİLER

Sunuş	XIII
“Türk Dünyası Benim Evim” Türk Dünyası’na ve Türk Halk Bilimine Adanmış Bir Ömür	1
<i>Pınar FEDAKÂR-Gökçe EMEÇ YÜCESOY</i>	
Prof. Dr. Metin Ekici’nin Bilimsel Çalışmaları.....	39
HATIRA YAZILARI VE MAKALELER	65
Prof. Dr. Metin Ekici’nin Lisans Tezi	
<i>Dilaver DÜZGÜN</i>	67
Dostum Prof. Dr. Metin Ekici	
<i>M. Öcal OĞUZ</i>	71
Saim Hocasına Mektuplarıyla Prof. Dr. Metin Ekici	
<i>Saim SAKAOĞLU</i>	75
Dede Korkut Hikâyelerinde Şahıs Tasvirlerinin ve Mekânın Yardımıyla Hikâye Sayısı Belirlenebilir mi?	
<i>Fikret TÜRKMEN</i>	95
Halkbiliminin Yaşayan Destan Kahramanı: Metin Ekici	
<i>Ali YAKICI</i>	101
Aybek, Reşideddin Fazlullah ve Türk Sözlü Tarih Anlatısı Üzerine Tespit ve Düşünceler	
<i>Dursun YILDIRIM</i>	105
MAKALELER	109
Harezmi Folkloru Çalışmalarının Öncüsü: Prof. Dr. Safarbay Rozimbayev	
<i>Arzu ACAR</i>	111
Halk Edebiyatı Türlerinden Yararlanan Bir Yazar: Talip Apaydın	
<i>Erdal ADAY</i>	135
Karaçay-Malkar Türklerinde Aşık Kemiği Oyunları	
<i>Adilhan ADİLOĞLU</i>	149
Vasily Vereşçagin’in Kafkas Ötesi Yolculuğuna ve Duhoborlar’a Dair...	
<i>Mertcan AKAN</i>	175
Çağdaş Balkan Türk Edebiyatlarında Sözlü Geleneğin Tesiri Üzerine Bir İnceleme	

<i>Atıf AKGÜN</i>	195
Yusuf Atılğan'ın "Ekmek Elden Süt Memeden" Adlı Eserinde Masal İzlekleri	
<i>Esra AKPINAR</i>	225
Karaman Yılcık Ocakları: İcracı (Ocak), İcra (Sağaltım) ve Yapı	
<i>Hüseyin AKSOY-Meliha YEŞİLBAĞ</i>	237
Guslar Avdo Međedović: Boşnakların Ulu Ozanı yahut Balkanların Homer'i	
<i>Ömer AKSOY</i>	255
Hâkim ve Tâbi İlişkisi İçinde Hakas Destanlarında "Çon" (Halk) Kavramı	
<i>Erhan AKTAŞ</i>	265
Kötülükten ve Ötekiden Korunma İhtiyacına Karşı Köfür Gecesi Ritüeline Kültürel Bir Bakış	
<i>Yağmur ALKIR</i>	281
Günümüz Dünyasında Dil Haritalarının ve Dil Atlaslarının Önemi	
<i>Semra AL YILMAZ-Cengiz AL YILMAZ</i>	293
Türkmen Dilinde Ağ- Kelime Türetme Yuvası	
<i>Maral ANNAYEVNA TAGANOVA</i>	305
Âşık Feymanî'nin Alman Destanı'nın Tahlili	
<i>Bülent ARI</i>	313
Dünden Bugüne Türk Masal Araştırmaları Üzerine	
<i>Mustafa ARSLAN</i>	321
Vanlı Âşık Celâlî ve Azerbaycan Türklerine Dair Onun Şiirlerinde Tespit Edilen Bazı Unsurlar Üzerine Bir Deneme	
<i>Abduselam ARVAS</i>	343
Resul Rıza'nın Şiirlerinde İnsan Sevgisi ve Hümanizm	
<i>Ayşe ATAY</i>	355
Çeviri Letâifnâmelerin Mizah Araştırmalarındaki Yeri ve Mehmed Tâhir'in "Mektebe Mûte'allik Letâif" İsimli Tercüme Eseri	
<i>Sayıp ATLI</i>	369
Kültürel Kimlik İnşasında Dijital Kodlar ve Türkçenin Göstergebilimsel İşlevi	
<i>Özgür Kasım AYDEMİR-Nermin ER AYDEMİR</i>	383
Mikhail Bakhtin'in Karnavaleks Kuramı Çerçevesinde Dijital Çağda Halk Bilimi'nin Geleceği	
<i>Handan AYDIN KASIMOĞLU-Sinem ARAT</i>	393
Altay Destanlarında Kadın Karakterlerin Hareket Tahlili ve Kadın Tipleri	
<i>Tuğba AYDOĞAN</i>	399

Yunus Emre'ye Adanmış Şiirlerde Toplumsal Eleştirisi	
<i>Onur AYKAÇ</i>	415
Yüzyıl Arayla İki Türk Yazarın Londra İzlenimleri: Abdülhak Hamid'in ve Ali Teoman'ın Londra'sı	
<i>Yunus BALCI</i>	425
Kültürel Süreklilik Bağlamında Türk Âşıklık Geleneğinde Geçiş/Kırılma Dönemleri: Tespitler ve Öneriler	
<i>Uğur BAŞARAN</i>	437
Sovyet Dönemi Dil ve Kimlik Politikalarının 21. Yüzyılda Türkistan'a Yansımaları Üzerine Bir Deneme	
<i>Bülent BAYRAM</i>	451
Dünya Destan Geleneğinde Gılgamış Destanı ve Dede Korkut Kitabı Kahramanları	
<i>Nagihan BAYSAL</i>	465
Anadolu'da Kitre Bebek Üretimi Yoluyla Yöresel Giyim Kuşam Aktarımcısı "Zekiye Erkiç"	
<i>H. Nurgül BEGİÇ</i>	479
Yunus Emre'nin "Risaletün-Nushiyye" Adlı Mesnevisinde Öfke Destanı	
<i>Mzisa BUSKİVADZE</i>	491
Kemeraltı Aktarları: Geleneksel Bir Mesleğin Dünden Bugüne Gelişim ve Dönüşüm Dinamikleri	
<i>Dicle CİCA</i>	497
Macaristan'da Çocuk Halk Oyunları	
<i>Eva CSAKI</i>	511
Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boyda ve Satuk Buğra Han'da Ortak Bir Motif: "Kahramanın Düşmanını Uyurken Öldürmemesi"	
<i>Emine ÇAKIR</i>	519
Harezmi Bölgesi Kadın Din Temsilcileri Kitabı Halfelerin Otoritesi, Gücü ve Karizması Üzerine Tespitler	
<i>Esra ÇAM</i>	535
Halk Kültürü ve Toplumsal Ekoloji Açısından Sabahattin Ali'nin "Hasanboğuldu" Hikâyesi	
<i>Songül ÇEK</i>	545
Tarih Yazıcılığı ve Folklor İzmir'in Destanı: Umur Gazi	
<i>Mehmet Surur ÇELEPİ</i>	559
Simgesel Sermaye ve Folklor: Dede Korkut Anlatılarında Toyların İtibar İnşasındaki İşlevi	
<i>Adil ÇELİK</i>	577

Kabak Kemane Eğitiminde Metotlaşma Süreci ve Pandemi Döneminde Çevrimiçi Eğitimi Özgür ÇELİK	595
Kadı Burhaneddin'in Şiirlerinde Dönemin Kültür Unsurları İsmet ÇETİN	611
Tahtacı İnanç ve Ritüellerinde Kadın Nilgün ÇIBLAK COŞKUN	623
Türk Tarihinin Önemli Bir Kaynağı Olan Khronographia'nın Müellifi Mikhail Psellos Hakkında Notlar Recep Efe ÇOBAN	639
Somut Olmayan Kültürel Mirasın Turizmde Kullanımı Üzerine Gözlemler: Doğu Karadeniz Örneği Nazım ÇOKIŞLER	649
Karamanlıca Anatol Ahteri Dergisindeki Halk Bilimi Meteryali Faruk ÇOLAK	669
Kazak Destanlarında Adalet Kavramı Sevgi DAL	687
19. Yüzyıla Ait Bir Cönkte Taş Bebek Hikâyeli Türküsünün İzahlı Kaydı Özkan DAŞDEMİR	697
Meslek Folkloru Bağlamında Atasözleri Nükte Sevim DERDİÇOK	707
Kötünün Hikâyesi: Kurguya Kötü Karakterin Penceresinden Bakmak Mustafa DUMAN	727
Modern Çağın Sorunları Karşısında Bir Çözüm Önerisi Olarak Hacı Bektaş Veli Düşüncesi Hamiye DURAN	741
Saha Türk Halk Hekimliğinde Şifalı Bitkilerin Kullanımı Muvaffak DURANLI	753
Derviş Sanatı ve Âşık Sanatı İlişkileri Bağlamında Âşık Ruhsatî'nin Sıdkı Baba Üzerine Etkileri Bayram DURBİLMEZ	769
Türkmen Folklorunda Meslek Pirleri Algısı Üzerine Ali DUYNAMAZ	787

Tekirdağ Ninnilerinde Kültürel Bellek Unsurları	
<i>Fatih EGE</i>	799
Kutun Taşınabilir Formu: Teberrük	
<i>Didem Gülçin ERDEM KÜK</i>	811
Şaikâne Dil ve Üslubu ile Abdulla Şaik	
<i>Ali EROL</i>	819
Kuzey Makedonya Yörük Masallarında Formeller	
<i>Şerife Seher EROL ÇALIŞKAN</i>	831
Günümüz Büyüçülükte Şaman Ve Ozan'ın İzleri	
<i>Aynur GAZANFARKIZI</i>	845
Ninnilerde Mizah	
<i>Seda GEDİK</i>	857
Anlambilim Düzleminde Atasözlerine Bir Bakış	
<i>Cengiz GÖKŞEN-Taner TURAN</i>	875
Hikâye Anlatıcısı Mustafa Kaplan ve Köroğlu İcraları	
<i>Mustafa GÜLTEKİN</i>	891
The Meaning of Horse for Turks in The Context of Friendship (Dostluk Bağlamında Türkler İçin Atın Anlamı)	
<i>Hasan GÜNEŞ</i>	907
Orhan Pamuk'un Romanlarında Tarihi Efsanelerin Kullanımı: Tahkiyenin Gücü ve Kimlik	
<i>Funda GÜVEN</i>	913
Sürelî Yayın Olarak Piyasa Çıkan İlk Türk Çizgi Romanı Köroğlu	
<i>A. Özgür GÜVENÇ</i>	923
Folklorşünaslıqda Yeni Mərhələ	
<i>Ali Şamil HÜSEYİNOĞLU</i>	943
Âşık Tarzı Edebiyatın ve Kültürün Tarihi: Tarihyazımına Bir Derkenar	
<i>M. Emir İLHAN</i>	955
Yunus Emre Divanı'ndaki Eski İnanç Sistemlerine Ait Unsurlar Üzerine	
<i>Alimcan İNAYET</i>	967
Destan ve Roman	
<i>Cabbar İŞANKUL</i>	979

Türk Mitolojisinde Zaman	
<i>Turgay KABAK</i>	987
Halk Biliminin Millî Kimliğin Oluşmasındaki Stratejik Boyutu	
<i>Yaşar KALAFAT</i>	995
Bir Edebî İklim Olarak Hasan Mercan'ın Körağa Sokağı Üzerine	
<i>Ertuğrul KARAKUŞ</i>	999
Köroğlu'nun Keleşleri	
<i>Doğan KAYA</i>	1011
Dögerli/Dügerli Halk Oyunlarının Performans Teori Açısından İncelenmesi	
<i>Ömer KIRMIZI</i>	1031
Selçuk Bey Oğlunun Yumruğunda Laçın Çırpını: Dede Korkut Kitabı'nda Soküm	
Doğancılık Geleneği	
<i>Nedim Mutlu KIZILBUGA</i>	1043
"Batıl İnanç" Kavramı Üzerine Eleştiri	
<i>Serkan KÖSE</i>	1059
Anadolu ve Türkmenistan Sahalarından Hareketle "Muhammet Hanefi Destanı"	
Üzerine Bir Değerlendirme	
<i>Satı KUMARTAŞLIOĞLU</i>	1071
Dilin Gelişimi ve Değişimi Bağlamında Türkçenin Sorunsuzluğu Üzerine	
<i>Levent KURGUN</i>	1089
Asya'dan Anadolu'ya Türkmenlerde "Dolu" Geleneği	
<i>Necdet KURT</i>	1099
Kültürel Mirasın Turizmle İmtihanı: Manisa Mesir Macunu Festivali Örneği	
<i>Sinan KURT</i>	1125
Başkurt Masallarında Mitolojik Bir Varlık: Ejderha	
<i>Gonca KUZAY DEMİR</i>	1143
Karikatürlerde Geçiş Ritüellerinin İzini Sürmek	
<i>Ezgi METİN BASAT</i>	1155
Metinlerarasılık Bağlamında Radyo Tiyatrosu: Deli Dumrul-Ölüm ve Aşk	
<i>Kübra MORKOÇ</i>	1177
Baş Börek ve Dengi Boz Masalına Metinlerarası Yaklaşım	
<i>Atiye NAZLI</i>	1191

Hint ve Anadolu Türk Masallarında Peri Kızı Tipi <i>Eren ODAMAN-Zekeriya KARADAVUT</i>	1205
İnsan ve Çevre İlişkisi Bağlamında Türk Şamanizmi <i>Nükhet OKUTAN DAVLETOV-Timur B. DAVLETOV</i>	1223
Kapadokya'dan Yunanistan'a Sözlü Kültür Köprüsü: Türküler ve Halk Dansları <i>Âdem ÖGER</i>	1235
Demokratik Yönetişim Kavramı ve Kavramın Temel İlkeleri Üzerine <i>Seçil ÖRAZ BEŞİKÇİ</i>	1253
Üç Mezar Bir Korkut: Dedem Korkut'un Mezarlarına Dair Kaynaklar <i>Mustafa ÖZBAŞ</i>	1265
Koroğlu'nun İran Türkleri Anlatmalarında Kırat'ın Yolculuğu <i>Fazıl ÖZDAMAR</i>	1287
Dede Korkut Kitabı ve Kültürel Patronajlık <i>Nebi ÖZDEMİR</i>	1307
Dijital Gösteri Çağında Geleneksellik: Bilgi Deryası ve Gölge Oyunu <i>Gülseren ÖZDEMİR RİGANELİS</i>	1329
Gerenli Şakaları Bağlamında Şakanın Yapısı <i>İbrahim ÖZKAN</i>	1349
Azerbaycan'ın Modernleşme Dönemine Ait Roman ve Hikâyelerinde Eğitim Meselesi <i>Meliha ÖZTURHAN</i>	1369
Masallarda İktidar Söylemi -Karga, Leylek ve Tilki Masalı Örneği- <i>Gürol PEHLİVAN</i>	1385
Professor Mâtin Ekicinin Koroğluşünasıq Görüşleri <i>Seyfeddin RZASOY</i>	1397
Bağımsızlık Devri Türkmen Çocuk Edebiyatında Şiir Türü Üzerine Bir İnceleme <i>Soner SAĞLAM</i>	1403
Türk Dünyası Masallarında Aşık Oyununun Yapısal ve Sosyokültürel İşlevleri <i>Seçkin SARP KAYA</i>	1431
Ortak Hafıza ve Kimlik İnşasında İki Şahsiyet: Yunus Emre ve Neşet Ertaş <i>Erhan SOLMAZ</i>	1453

Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geleneğin ve Bireyselliğin Temsili Üzerine <i>Halil İbrahim ŞAHİN</i>	1467
Ustalarının Dilinden Elazığ'ın Sembolü Sekiz Köşe Kasket/Şapka <i>Ebru ŞENOCAK</i>	1483
Türk Masallarından Hareketle "İdeal/Tercih Edilen Kadın Tipi"nde Aranılan Özellikler <i>Esmâ ŞİMŞEK</i>	1503
Bursa'da Geleneksel Giyim-Kuşam <i>Hülya TAŞ</i>	1519
Bağımsızlığın Otuzuncu Yılında Türk Dünyasında Bilgi Üretim Zihniyetinin Değişimi <i>Abdullah TEMİZKAN</i>	1535
Polonya Litvanya ve Belarus Tatarlarında Kurban Geleneği <i>Emilia TEMİZKAN</i>	1557
Bir Halk Şerhi Örneği Olarak Denizlili Kemal Bilgin'in Fâtıha Şerhi <i>Mehmet TEMİZKAN</i>	1571
Vatana ve Eğitime Adanmış Bir Ömür: Ali Vehbi (Aykota) Bey <i>Turgut TOK</i>	1581
Bir Performans Olarak 'Cik Ciki Yağlıklı Kız Masalı' (Nazmiye Aygün Anlatması) <i>Emrah TUNÇ</i>	1595
Ege Üniversitesi'nde Türk Halk Bilimi Alanında Gerçekleştirilen Müzik Odaklı Lisansüstü Çalışmalar <i>Sıtkı Bahadır TUTU-Hande DEVRİM KÜÇÜKCEBE</i>	1615
Deve Güreşlerinde Ritüelistik Bir Uygulama: Nazar <i>Hatice Kübra UYGUR</i>	1635
Masallarda Kullanılan Mektupların İşlevleri: Melike Aytila ile Şehzade Revedullah Örneği <i>Fatoş YALÇINKAYA</i>	1651
Türk Kültüründe Koç-Koyun ve Dağ Keçisi Ritüeli <i>Mehmet YARDIMCI</i>	1665
Soküm Sözleşmesi'nin 20. Yılında Türk Dünyası Somut Olmayan Kültürel Miras Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme <i>Tuna YILDIZ-Evrım ÖLÇER ÖZÜNEL</i>	1677
Türkiye'de Ağaca Bez Bağlama Geleneği	

<i>Nathan YOUNG</i>	1689
Savaşın Tanıklığında Dilin Delili: Bayburtlu Zihni	
<i>Ayşe YÜCEL ÇETİN</i>	1701
FOTOGRAFLAR	1711

DERVİŞ SANATI VE ÂŞİK SANATI İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA ÂŞİK RUHSATÎ'NİN SIDKI BABA ÜZERİNE ETKİLERİ

Bayram DURBİLMEZ*

1. DERVİŞ SANATI VE ÂŞİK SANATI İLİŞKİLERİ

Derviş sanatının ve âşık sanatının kökenleri kam-şaman sanatına ve ozan-baksı sanatına uzanır. Derviş sanatı ve âşık sanatı gelenekleri ile bu geleneklerin temsilcilerinde görülen benzer özelliklerin bir kısmı köken birliklerinden kaynaklanır. Kam-şaman ve ozan-baksı sanatlarından derviş sanatına, derviş sanatından da âşık sanatına dönüşümler olsa da gelenek yenilenecek yinelenmeyi sürdürür. Eskiden “Kam”, “Şaman”, “Oyun”, “Ozan”, “Baksı”, “Akın”, “Jırav” gibi adlarla anılan gelenek temsilcilerinin bir kısmı İslamiyet’le birlikte “Ata”, “Baba”, “Dede”, “Hoca / Koca”, “Pir”, “Eren”, “Evliya”, “Şeyh”, “Mürşit”, “Abdal”, “Miskin”, “Kemter”, “Emre”, “Derviş” gibi adlarla anılmaya başlar. Derviş sanatı temsilcileri arasında “Âşık” olarak adlandırılanlar da bulunur. İslâmiyet’i kabul eden Türk boylarının gelenek temsilcilerinden bir kısmı tekke-tasavvuf konularına yönelir. Bu yöneliş “Derviş Tarzı Türk Edebiyatı”nın doğuşunu hazırlar. Daha çok dünyevî konuları işleyen sanatçılar ise ozan sanatını devam ettirir. Azerbaycan, Anadolu ve Rumeli sahalarında, iki ayrı kolda sanatlarını sürdüren gelenek temsilcileri, seslendikleri kitlelerin sosyokültürel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. 16. yüzyılın ikinci yarısında, farklı kültür çevrelerinden insanların bir araya gelmesini sağlayan sosyokültürel mekânlar ortaya çıkmaya başlar. Tekke, kışla, medrese mensuplarının da ilgi gösterdikleri bu mekânlar, halkın değişik kesimlerinden (esnaf, çiftçi, hayvancı, vd.) insanların da uğrak yerlerine dönüşür. Yazılı ve sözlü kültür çevrelerine mensup gelenek temsilcilerinin de bir araya geldiği bu mekânlarda kahveler içilir, sohbetler edilir, gelenek temsilcileri sanatlarını sergiler. Yazılı ve sözlü kültür çevrelerinden insanların bir araya geldiği bu mekânlar arasında kahveneler özel bir yer tutar. Tekke çevrelerinde din ve tasavvuf konulu eserler icra edilirken kahvehanelerde konu sınırlaması bulunmaz. Sanatını kahvehanelerde sergileyen gelenek temsilcileri, din ve tasavvuf konuları ile birlikte insanı ve toplumu ilgilendiren hemen her konuda eserler meydana getirmeye başlar. Böylelikle derviş tipi sanatçı ile ozan tipi sanatçıların

---

* Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bayramdurbilmez@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6682-8455

özelliklerini bir arada sergileyebilen, toplumun her kesimine hitap edebilen bir sanatçı tipi ortaya çıkar. Bu sanatçı tipinin ortaya çıkmasında ve “Âşık Tarzı Türk Edebiyatı”nın oluşumunda şehir merkezlerindeki âşık kahvehanelerinin etkisi belirgindir (Çobanoğlu, 1998: 20). Nitekim Köprülü de “Âşıklar ve âşık tarzı, bilhassa şehir hayatının verimidir.” (Köprülü, 1989: 173) tespitinde bulunur. Eski Türk kültürünün devamcısı olan “ozan”, gerek Azerbaycan’da gerekse Anadolu’da aynı çizgiyi takip ederek yavaş yavaş yerini “âşık”a bırakır (Durbilmez, 2018a). Geniş halk kitleleriyle birlikte tekke, medrese, kışla çevrelerine de hitap eden bu sanatçı tipine bağlı olarak âşık sanatı oluşmaya başlar. Bu sanat zamanla, o mekânları da aşarak yaygın bir edebiyat geleneğine dönüşür (Köprülü, 1989: 173; Oğuz, 1995: 424; Çobanoğlu, 1998: 20; Durbilmez, 1998 / 2018).

Âşık sanatının oluşumuna ve gelişimine öncülük eden gelenek temsilcileri arasında da “Ozan”, “Baksı”, “Baba”, “Dede”, “Pir”, “Abdal” mahlaslarına rastlanır. Âşık edebiyatının oluşumunda ve gelişiminde bilhassa Alevî-Bektaşî zümrelere mensup temsilcilerin çokluğu dikkat çeker (Durbilmez, 2017b: 57-86). Yeniçeri Ocağına mensup asker âşıkların aynı zamanda Bektaşî tarikatı mensubu olmalarından kaynaklanan bu durum, tekke- kışla- kahvehane yakınlaşmasını da hızlandırır. Diğer tasavvufi zümrelere / tarikatlara mensup kimseler de, halkın değişik kesimlerine hitap etmek amacıyla, âşık edebiyatı ortamlarından fazla uzak durmaz. Âşık edebiyatı temsilcilerinin şiir ve hikâye sanatlarında din ve tasavvuf da özel bir yer tutar (Durbilmez, 2006: 341-364; Durbilmez, 2019: 236-238; Durbilmez, 2020b: 210-214).

Kam-şaman sanatının temsilcileri, yaşadıkları çağın din adamı idi. Bu din adamları çok yönlü sanatçı özelliklerine de sahipti. Sanatçı-din adamlarının her biri, o dönemde, Tanrı’dan aldığı ilhamla doğmaca şiir söylediğine inanılan *şair*, şiirine uygun bir ezgi kalıbı oluşturan *güfteci*, oluşturduğu ezgi kalıbı oluştururken müzik alet(ler)ini çalan *çalgıcı-musikişinas*, şiirini uygun bir ezgiyle söyleyen *ses sanatçısı* gibi görevleri tek başına yapabilme yetenekleri bulunan seçkin kimselerdi. Bu temsilciler dinî öğretileri uygulamalı olarak gösterirken / anlatırken *bilge-bilgin / öğretmen, anlatıcı- oyuncu, rakkas* özelliklerini de taşır. Çünkü bu temsilcilerin dinî öğretileri çeşitli kıssalarla süsleme (anlatıcı), canlı gösterim ve taklit etme (oyuncu) yetenekleri de vardır. Gaipten haber verme gibi bazı olağanüstü özellikler taşıdığına, bedeni kötü ruhlardan arındırdığına inanılması, bu temsilcilerin *bakıcı-falcı (baksı), büyücü* olmalarına yol açar. Beden ve/ya ruh sağlığı bozulan kimseleri dinî telkinlerle ve musikî ile tedavi etme (*şifacı, eczacı, ruh hekimi*) özellikleri de bulunur. Sayılan görevlerinden

başka devlet adamlarının danışmanı, halkın elçisi, anlaşmazlıkları çözen hâkim, düşmanlara karşı savaş ruhunu diri tutan asker-şair görevleri de kam-şaman sanatı ve ozan-baksı sanatı temsilcilerinin toplum içinde saygın bir yeri olduğunu gösterir. Toplumun inanç ve kanaat önderi olarak tanınan temsilcilerin yüklendikleri görevler, onların aynı zamanda din adamı oluşlarıyla doğrudan veya dolaylı ilişkilidir (Durbilmez, 2016c: 483- 485; Durbilmez, 2018a: 19-20).

Kam-şaman sanatı ve ozan-baksı sanatı temsilcilerinden sonra onların yerine geçen derviş sanatı temsilcileri de din adamı-sanatçı kişilikleriyle toplumda saygın bir yer edinirler. Kam-Şaman yerine geçen Müslüman erenler de yaşarken ve/ya vefat ettikten sonra “fayda veya gelebileceği” düşünülen inanç önderleridir (Ocak, 1983: 70; Durbilmez, 2017c: 84-95). Tamamına yakını aynı zamanda derviş sanatı temsilcisi olan bu inanç önderlerine bağlı olarak anlatılan menkabelerde geçen motiflerin çoğu mitolojik motiflerdir (Durbilmez, 2017c: 79-130). Kam-şaman sanatı temsilcilerine özgü görevleri de bulunduğu düşünülen derviş sanatı temsilcilerinin mezarları / makamları birer ziyaret yerine dönüşür. Bu temsilcilerin şifacılıkları, Tanrı dostu olarak kabul edilişleri ve haklarında keramet sahibi olduklarını dile getiren çok sayıda menkabe anlatılması da derviş sanatı temsilcilerinin kam-şaman sanatı ve ozan-baksı sanatı temsilcileriyle benzer özellikler taşıdığını gösterir. Aynı durum kısmen âşık sanatı temsilcilerinde de görülür. Özellikle “badeli âşık” olarak tanınan âşıklar “Hak âşığı” olarak da adlandırılır. Rüya motifinde badenin bir din ve tasavvuf adamı veya üçler, beşler, yediler, kırklar, Hızır, nur yüzlü ihtiyar tarafından verildiğine inanılması, âşık sanatı temsilcilerine de dinî-tasavvufî görevler yükler. Yâr dolusu, er dolusu ve pir dolusu gibi adlar verilen bade çeşitlerinden “pir dolusu” içtiği düşünülen âşıklarla derviş sanatı temsilcilerinin neredeyse aynı özellikleri taşıdıklarına inanılır (Durbilmez, 2018a: 143-156).

Gelenekleri, icra ortamları, dil ve üslûp özellikleri, nazım biçimleri, nazım türleri, vd. karşılaştırıldığında, derviş sanatı ve âşık sanatı büyük ölçüde benzerlikler taşır. Aynı / benzer sözlü iletişim ortamlarında sanatını icra eden derviş sanatı ve âşık sanatı temsilcileri arasında etkileşim bulunması tabiidir. Ezgi eşliğinde icra (saz çalma), doğmaca söyleme ve atışma (Durbilmez 2016a), mahlas alma (Durbilmez, 2002: 54-67; Durbilmez, 2007b: 30-44), rüya motifi (Günay, 1992), tarih bildirme (Durbilmez, 2007a: 299-317), usta-çırak ilişkisi (Artun, 1996; Durbilmez, 2014b), vd. gibi gelenekler hem derviş sanatında hem de âşık sanatında görülür. Âşık sanatında yaygın olan hikâye anlatma (Botarav, 1988; Alptekin, 1997; Türkmen, 1983; Türkmen 1995)

geleneği yerine derviş sanatında menkabe anlatma geleneği mevcuttur (Ocak, 1983; Durbilmez, 2017c).

Âşık edebiyatının oluşumu ve gelişiminde özellikle Alevî-Bektaşî zümrelerin önemli bir yeri bulunduğu görülmektedir (Durbilmez, 2017b: 57-86). Ayrıca dinî-tasavvufî başka zümrelere mensup âşıklar da âşık edebiyatının önemli temsilcileri arasında yer almıştır. “Sıdkı” mahlasını kullanan 37 şair / derviş/ âşık arasında farklı zümrelere mensup gelenek temsilcilerinin bulunması ise bazı mahlasların hemen her zümrede benimsendiğini göstermesi bakımından önemlidir (Durbilmez, 2017a: 43-85). Hem âşık edebiyatı hem de derviş edebiyatı temsilcileri arasında Abdal, Âşık, Baba, Dede, Kemter, Kul, Sersem, Pîr gibi sıfatlarla birlikte mahlas kullanan gelenek temsilcileri bulunmaktadır (Durbilmez, 2002: 54-67). Destandan hikâyeye geçiş dönemi eseri olarak kabul edilen Dede Korkut Kitabını aynı zamanda ozan sanatından âşık sanatına geçiş dönemi eseri olarak da değerlendirmek mümkündür (Durbilmez, 2016: 483-505). Bu geçiş döneminde derviş sanatından izlere de rastlanmaktadır. Nitekim Korkut Ata'nın “velî kültü”ne bağlı olarak “Oğuzların bilicisi” (Ergin, 1997: 73) kabul edilmesi başta olmak üzere Dede Korkut Kitabında geçen dinî motiflerde derviş edebiyatının etkisi de görülmektedir. Dede Korkut tesiriyle teşekkül eden halk hikâyeleri ise artık tamamen âşık sanatı ürünü kabul edebiliriz (Ekici, 1995). Halk hikâyelerindeki rüya motifi köken olarak kam-şaman sanatına dayanmakla birlikte derviş sanatına özgü anlamlar kazanmıştır (Durbilmez, 2018b: 152- 153).

“Derviş Tarzı Türk Edebiyatı” temsilcileri, yalnızca tekke/ tasavvuf çevrelerine değil, halkın her kesimine hitap eder. Böylelikle dinî-tasavvufî inanışlarını / düşüncelerini daha geniş kitlelere duyurarak bu kitleleri etkileme ve inanışlarının / düşüncelerinin bu kitleler tarafından benimsenmesini sağlama çabası taşır. “Halkın gözcüsü ve sözcüsü” olarak da bilinen âşık tarzı Türk edebiyatı temsilcilerinin hitap ettikleri kitleler arasında tekke / tasavvuf çevreleri de bulunmaktadır.

2. ÂŞIK RUHSATÎ VE SIDKI BABA

2.1. Deliktaşlı Âşık Ruhsatî (1835- 1899/1911?)

Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Deliktaş köyünde doğan âşığın adı Mustafa, mahlası Ruhsatî'dir. Ruhsatî mahlasını kullanmadan önce İcadî ve Cehdî mahlaslarını da kullandığı belirtilmektedir (Köprülü, 1962: 539). Babasının adı Ahmet, annesinin adı Safiye'dir. Türk Saz Şairleri'nde H. 1251 / M. 1856 (Köprülü, 1962: 539), Büyük Halk ve Saz Şairi Ruhsatî'de 1832

(Aşkun, 1944: 7) olarak gösterilen doğum tarihi 1835 olarak belirlenmiştir (Özdemir 2023: 13). 16 yaşına kadar köyünde okuma-yazma öğrendiği (Köprülü, 1962: 539) kaydedilen Ruhsatî, yazılı kültür çevrelerinde de bulunmuştur. Sırasıyla Mihri, Ayşe, Fatma ve Mühime ile evlenen âşık, yirmi üç çocuk sahibi olmuştur (Aşkun, 1944: 15). Oğlu Minhacî de âşık edebiyatı temsilcilerindedir.

Bir süre azap durarak tarla, bağ-bahçe, ahır-ağıl işlerinde çalışmış, daha sonra su değirmeninde işçi, köyde çiftçi ve çoban, inşaatlarda benne (duvarcı) olarak geçimini sağlamıştır. Ömrünün sonlarına doğru köyünde imam olarak da görev yapmış, 1911'de –köyünde- vefat etmiştir (Kaya, 2020). Vefat tarihi Türk Saz Şairleri'nde H. 1317 / M. 1899 olarak kayıtlıdır (Köprülü, 1962: 539).

1928'de Eflatun Cem Güney'in "Ruhsatî'nin Koşmaları" başlıklı makalesi yayımlanır. Ruhsatî ve eserleri konusunda Kadri Özyalçın (1936), Kemal Gürpınar ve Kadri Özyalçın (1938), Erömer (1943), Vehbi Cem Aşkun (1944), F (?) Eflatun Cem Güney ve Çetin Eflatun Güney (1963), Doğan Kaya (1985 ve 1994), Nurettin Albayrak (2001) ve Ahmet Özdemir (2008 / 2013) gibi araştırmacıların kitapları neşredilir.

Âşık edebiyatı temsilcilerinin genelinde olduğu gibi Ruhsatî'de de din ve tasavvuf konularına bir eğilim söz konusudur. Fuat Köprülü'nün tespitlerine göre Bektaşî dervişlerinden (1962: 539), Vehbi Cem Aşkun'a göre ise Nakşibendi tarikatına mensup âşıklardandır (1944: 35). Köprülü'nün bu konudaki görüşü şöyledir: "Ruhsatî'nin kuvvetli bir Kızılbaş muhitinde yetiştiği düşünülürse, Bektaşî tarikatına intisabının sebebi kolayca anlaşılır. Esasen XIX. asrın meslekten yetişme bütün saz şairlerinde Bektaşîlik tesiri umumîdir" (1962: 539-540). Rüya motifine bağlı olarak âşıklığa yönelmiş, doğmaca şiirler söyleyebilen, sazsız âşıklardandır. Aruzlu şiirleri de bulunmaktadır. Karaca Oğlan, Âşık Ömer, Gevherî, Dertli, Seyranî ve Sümmanî gibi usta âşıklardan etkilenmiştir. Minhacî, Meslekî, Zakirî (Noksanî), Emsalî, Tabibî gibi pek çok âşığı etkilediği ortaya konmuştur (Kaya, 2020). Âşık edebiyatında ortaya çıkan âşık kollarından biri de "Ruhsatî Kolu" olarak bilinmektedir (Kaya 2020). Ruhsatî'den etkilenen gelenek temsilcileri arasında derviş-şairler de bulunmaktadır. Bu derviş-şairlerden biri de Sorgunlu Sıdkı Baba'dır.

2.2. Sorgunlu Sıdkı Baba (1898/99-1961)

Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Tiftik köyünde doğan (Sorgunlu) Sıdkı Baba'nın adı Hacı, soyadı Gök, mahlası Sıdkı'dır (Durbilmez, 1995: 75-80). Kimi kaynaklarda 1896 (Doğan, 1988: 338) olarak geçen doğum tarihi, nüfus

kayıtlarında 1 Temmuz 1900'dür. El yazması divanında ise Sıdkı'nın doğum tarihi H. 1316 / M. 1898/ 99 olarak kayıtlıdır (Durbilmez, 2014: 46). Babasının adı Hüseyin, annesinin adı Pembe'dir. Sülâlelerine "Gökhasanoğulları" adı verilir. 12 yaşına kadar köyündeki hoca mektebine devam eder. Tatar İdris Hafız'dan aldığı derslerle temel dinî bilgileri öğrenir ve hafız olur. Kısa aralıklarla, Yozgat ve Konya'da medrese tahsili görür; Arapça ve Farsça öğrenir. Cizre (Şırnak) ve Zaho'da askerlik yapar. Konya'da ve Sorgun'a bağlı çeşitli köylerde imam olur. İmamlık görevini yürütürken çiftçilik de yapar. İki defa evlenir. İkinci eşi Gürcü Hanımdan üç oğlu, bir kızı olur. Çobanlık yaptığı çocukluk yıllarında şiir söylemeye yönelir. Üç kez rüya gördüğü ve rüyasında bade / dolu içtiği söylenir. 1945'te Çiçekdağı ilçesine bağlı Mahsen köyüne gider ve Mahsenli Ali Baba'nın etkisiyle Kadirî olur. 1952'de, Sivas'ta, Şeyh Hacı Vahit Efendi'den irşat emri alır. Sivaslı Mür Ali Baba'dan rüya yoluyla (üveysi) seyr ü sülûk kazanır. "Sıdkı" mahlasını Mahsenli Ali Baba'dan alan Hacı Gök, zamanla *Sıdkı Baba* olarak tanınmaya başlar.

Şiirleri el yazması "Dîvân"da kayıtlıdır. Bu şiirlerden az bir kısmı "Dinî ve Ahlâkî Öğütler" adlı küçük bir kitapçıkta toplanarak yayımlanır (Yozgat, 1952). Hayatı, sanatı ve şiirleri üzerine hazırlanan "Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı (İnceleme- Metinler)" (Durbilmez, 2003) adlı kitabın ikinci (Durbilmez, 2014) ve genişletilmiş üçüncü baskıları da yayımlanır (Durbilmez, 2019a).

Doğmaca şiirler söyleyebildiği ve bazı âşıklerle atıştıkları söylenir. Şiirlerini "mahzer" (mazhar / mezhar) adı verilen ve doksan dokuz (99) halka ile çevrili –Şaman davuluna benzer- bir def eşliğinde, ezgili olarak söylediği bilinmektedir.

"Dîvân"da, Sıdkı Baba'nın kendi şiirleri ile birlikte Yunus Emre, Eşrefoğlu Rumî, Emir Sultan, Pir Sultan Abdal, Şah İsmail Hatayî, Hüznî, Hasan Coşkun gibi derviş-şairlerin bazı şiirleri ve bunlara yazılan nazirelere de yer verilmiştir (Durbilmez, 2016b: 117-127). Hece ölçüsünün beş, yedi, sekiz, on bir, on dört ve on altılı kalıplarıyla meydana getirilmiş şiirleri vardır. Mani, koşma, semaî, destan gibi sözlü edebiyat kaynaklı nazım biçimlerinden başka kaside, kalenderî semaî gibi yazılı edebiyat kaynaklı şiirleri de bulunmaktadır (Durbilmez, 2019a).

24 Şubat 1961 Cumartesi günü vefat eden Sorgunlu Sıdkı Baba'nın mezarı Tiftik köyündedir. Nüfus kayıtlarına göre ise vefat tarihi 1 Mart 1965'tir (Durbilmez 2019a: 96).

3. ÂŞIK RUHSATÎ'NİN SIDKI BABA ÜZERİNE ETKİLERİ

Sorgunlu Sıdkı Baba, kendi şiirleri yanında, çoğunlukla usta-malı deyişler söyleyen ve bu deyişlere nazireler de yapan bir zakir görünümündedir. Nitekim Sıdkı Baba Divanı adı verilen elyazması eser incelendiğinde, Sorgunlu Sıdkı Baba'nın çok sayıda derviş şairden ve âşıktan etkilendiği belirgin bir şekilde görülür. Sorgunlu Sıdkı Baba'nın etkilendiği âşıklardan biri de Deliktaşlı Âşık Ruhsatî'dir.

Bu çalışmada, Kangallı / Deliktaşlı Âşık Ruhsatî'nin çok sayıda âşığı etkilediği gibi derviş şairleri de etkilediğini ortaya koymak için Sıdkı Baba Divanı'nda geçen örneklerden hareketle bir değerlendirme yapılacaktır. Çalışmada "Âşık Ruhsatî" (Kaya, 2013) ile "Derviş Tarzı Türk Edebiyatı ve Sıdkı Baba Divanı" (Durbilmez, 2019) adlı eserler esas alınacaktır.

3.1. "Vakt-i Seherlerde" Redifli Şiir

Kangallı Âşık Ruhsatî tarafından söylenen aşağıdaki şiir, altı dörtlükten meydana gelir. Bu şiirin kafiyeye örgüsü abcb, dddb, eeeb, fffb, gggg, hhhb biçimindedir. Hece ölçüsünün 8'li kalıbıyla oluşturulan şiirin düzenli bir durak yapısı yoktur (4+4 / 5+3 / 3+5=8). Ayak dizelerinde "vakt-i seherlerde" redifinden önce "selâ", "çile", "belâ", "bile", "dile-", "mele-" sözleri ile birlikte "gül-" fiiline istek kipi getirilmek suretiyle "gül+e" sözü bulunmaktadır:

1. *Uyanıp da getir salât
Selâ vakt-i seherlerde
Münacat et Gani Hakk'a
Çile vakt-i seherlerde*
2. *Geçirme vaktini gamla
Akıt gözden damla damla
Defolur başından cümle
Belâ vakt-i seherlerde*
3. *Kendi aybına kıl nazar
Melekler seyrini yazar
Sevabın seninle gezer
Bile vakt-i seherlerde*
4. *Nasibini verir yoktan
Gerek azdan, gerek çoktan
Muradını Gani Hak'tan
Dile vakt-i seherlerde*
5. *Doğru söyle sözüm hak mı?
Yoksa her sözden alçak mı?
Koyun kadar aklın yok mu?
Mele vakt-i seherlerde*

6. *Kerem kıl kendini bildir
Gerek ağlat gerek güldür
Ruhsatî bir zayıf kuldur
Güle vakt-i seherlerde*³⁷ (Kaya, 2013: 154-155)

Kangallı Âşık Ruhsatî'nin bu şiirine Sorgunlu Sıdkı Baba tarafından söylenen nazire ise sekiz dörtlükten meydana gelir. Bu şiirin kafiye örgüsü abab, cccb, dddb, eeeb, fffb, gggb, hhhb, ıııb biçimindedir. Hece ölçüsünün 8'li kalıbıyla oluşturulan şiirin düzenli bir durak yapısı yoktur (4+4 / 5+3 / 3+5=8). Ayak dizelerinde "vakt-i seherlerde" redifinden önce "selâ", "çile", "belâ", "bile", "dile-", "mele-" sözleri ile birlikte "gül-" fiiline istek kipi getirilmek suretiyle "gül+e" sözü bulunmaktadır:

1. *Bülbül âşık olmuş güle
Ağlar vakt-i seherlerde
Etdiğiñ suçlar afv ola
Dile vakt-i seherlerde*
2. *Eser seheriñ yelleri
Hakk'ı zikr eder dilleri*

---

³⁷ Ruhsatî'ye bağlanan başka bir şiirin ayağı da "vakt-i seherlerde" redifidir:

1. Rızkına da mani olur
Yatan vakt-i seherlerde
İnsanlardan olsun bari
Utan vakt-i seherlerde
2. Vaktinde durup niyaza
Bırakma sakın içmaza
Derler ki düşer maraza
Yiten vakt-i seherlerde
3. Seher vakti kalk ey ahmak
Sada verir her bir yaprak
Nefsinin gözüne toprak
Atan vakt-i seherlerde
4. Guş eyle müminin hası
Gel yatıp da olma asi
Gelsin mücevher elması
Satan vakt-i seherlerde
5. Uyanıp getir salavat
Hâlık'a eyle ibadet
Uyumayı eder âdet
Batan vakt-i seherlerde
6. Gel gözüm eyle tebabet
Böyle buyurmuş şeriat
Ruhsat'tan cüz'i nasihat
Tutan vakt-i seherlerd

- Açılır kalbiñ gülleri*
Kokar vakt-i seherlerde
3. *Görmeye gelir melekler*
Hem kabûl olur dilekler
Ol yeşil donlu melekler
Gelir vakt-i seherlerde
4. *Tevhîdi vird eyle dile*
Koyun gibi durma mele
Etdiğîñ suçlar afv ola
Mele vakt-i seherlerde
5. *Melekler ziyâret eder*
Kimi gelir, kimi gider
Hakk saña tecellî eder
Ağla vakt-i seherlerde
6. *Tecellî et yüzüñ gülsüñ*
Garîb göñül mesrûr olsuñ
Göñül bir ile bir olsuñ
Mele vakt-i seherlerde
7. *Münkir zâhid bizi satar*
Aman vermez nâra atar
Arılar da balçık katar
Bala vakt-i seherlerde
8. *Ey Sıdkı hey hâliñ yaman*
Hiç gitmiyor başdan duman
Lâ taknetû etmem gümân
*Ağla vakt-i seherlerde*³⁸ (Durbilmez, 2019: 210-211)

---

³⁸ Yozgatlı / Sorgunlu / Taşpınarlı Şifai'ye bağlanan şu şiir, doğrudan Ruhsatî'ye bir nazire midir yoksa Sorgunlu Sıdkı Baba'nın naziresine mi bir naziredir araştırılması gereken bir konudur:

1. Bülbül şakır sevda ile
Güle vakt-i seherlerde
Süzüldükçe döner bala
Çile vakt-i seherlerde

2. Ayrı düşme yol, yolaktan

3.2. “Ferah Ferah” Redifli Şiir

Kangallı Âşık Ruhsatî tarafından söylenen aşağıdaki şiir, beş dörtlükten meydana gelir. Bu şiirin kafiye örgüsü abab, cccb, dddb, eeeb, fffb biçimindedir. Hece ölçüsünün 11’li kalıbıyla oluşturulan şiirin ayak dizeleri 6+5= 11’li bir durak yapısına sahip olduğu hâlde diğer dizelerin bazılarında 6+5=11, bazılarında ise 4+4+3=11’li durak yapılarına rastlanır. Ayak dizelerinde “ferah ferah” redifinden önce “gül-”, “sil-”, “kıl-”, “yol”, “gül”, “al-” sözleri kullanılarak, bu sözlerdeki “l” sesleri ile ses birliği sağlanır:

1. *Bihamdillâh Gafur ismi var iken*
Ağlama ey gönül gül ferah ferah
Esmasında Settar ismi var iken
Akıtma gözyaşı sil ferah ferah
2. *Eğer umar isen Hak’tan cenneti*
Sofiye yalvarıp etme minneti
Gece gündüz terk eyleme sünneti
Beş vakit farzını kıl ferah ferah
3. *Eğer umar isen lütfunu Hakk’ın*
Adû-yı nefsine yanaşma yakın

Arın gafil yaşamaktan
Elin açıp ulu Hak’tan
Dile vakt-i seherlerde

3. Uykulardan hemen uyan
Dervişlerle aşka boyan
Hâlin eyle Hakk’a beyan
Mele vakt-i seherlerde

4. Dua eder duy felekler
Kabul olur her dilekler
Yeşil donlu ol melekler
Gele vakt-i seherlerde

5. Boyun eğip sultanına
İnanarak Kur’anına
Gönül sevda ummanına
Dala vakt-i seherlerde

6. Gönüllerde ışık iman
Şifaî der gider duman
Derman verir ulu Rahman
Ağla vakt-i seherlerde

- Dilini haramdan gıybetten sakın
Geçersin Sırat'ı yol ferah ferah*
4. *Hulus-ı kalp ile birle Allâh'ı
Seni nara yakmaz hemî billâhî
Bûlbûl ol metheyle Resulullâh'ı
Açılısın bahçende gül ferah ferah*
5. *Her derede söğüt olmaz Ruhsatî
Her anadan yiğit olmaz Ruhsatî
Bundan güzel öğüt olmaz Ruhsatî
Aklın başta ise al ferah ferah” (Kaya, 2013: 184-185)*

Kangallı Âşık Ruhsatî'nin bu şiirine Sorgunlu Sıdkı Baba tarafından söylenen nazire ise altı dörtlükten meydana gelir. Bu şiirin kafiye örgüsü abcb, dddb, eeeb, fffb, gggg, hhhb biçimindedir. Hece ölçüsünün 6+5= 11'li kalıbıyla oluşturulan şiirin ayak dizelerinde “ferah ferah” redifinden önce “bil-”, “dal-”, “yol”, “dil”, “sel”, “yol”, “dal-” sözleri kullanılarak, bu sözlerdeki “l” sesleri ile ses birliği sağlanır:

1. *Ağlama ey gönül gözyaşı dökme
Gaffâr ismi vardır bil ferâh ferâh
Bahr-i ummân kalbde bir gizli sırdır
Deryâ-yı ummâna dal ferâh ferâh*
2. *Eğer umar iseñ Hak'tan cemâli
Çıkar koyma kalpte kîlû ve kâli
İlla'llâh diyerek alışdır dili
Açılır Rahmân'a yol ferâh ferâh*
3. *Recâm var umûdum dört ile beşe
Yâ Kakhâr diyerek girek savaşa
Lâ taknetû ümîd kesmem ben hâşâ
Bu mücdeye sevin dil ferâh ferâh*
4. *Ne güzel halk etdiñ dağ ile taşı
Anlar da akıdır gözünden yaşı
Gâfilâne yatma ey gönül kuşu
Akıt gözleriñden sel ferâh ferâh*

5. *Ehl-i zikri dâyim medh eder Allâh*
Misâfirlerimdir dedi hem bi'llâh
Aşk ile şevk ile diyek illa'llâh
Açılır Rahmân'a yol ferâh ferâh
6. *Uyanmaz gözleriñ nedir bu gâye*
Şeyhimden bir hilat giydiñ hedâye
Sıdkı aç kapıyı Hû diye diye
Hem bahr-i ummâna dal ferâh ferâh (Durbilmez, 2019: 260-261)

3.3. “Demiş” Redifli Şiir

Kangallı Âşık Ruhsatî tarafından söylenen aşağıdaki şiir, beş dörtlükten meydana gelir. Bu şiirin kafiye örgüsü abcb, dddb, eeeb, fffb, gggg biçimindedir. Hece ölçüsünün 11'li kalıbiyla oluşturulan şiirin bütün ayak dizeleri 6+5= 11'li bir durak yapısına sahiptir. Ayak dizesi dışındaki dizelerde de genellikle 6+5= 11'li bir durak yapısı görülürken, ikinci dörtlüğün ilk üç dizesinde ise 4+4+3=11'li bir durak yapısına rastlanır. Ayak dizelerinde “+sın demiş / +sin demiş / +sun demiş / +sün demiş” redifinden önce “otur-”, “batır-”, “getir-”, “bitir-”, “götür-”, “getir-” fiilleri kullanılarak, bu sözlerdeki “+tur-” / “+tır-” / “+tir-” / “+tür-” sesleri ile ses birliği sağlanır:

1. *Bir arzuhâl yazdım şahlar şahına*
Sabır köşesine otursun demiş
Nefsin arzusuna etmesin heves
Ekmeğini suya batırsın demiş
2. *Kimse bilmez hikmetinin batnı ne*
Kim bilir ki zahiri ne batnı ne
Habibim de taş bağladı batnına
Aklına bunları getirsin demiş
3. *Bir ismim Gani'dir, bir ismim Gaffar*
Rezzak ismim dilde eylesin ezber
Şükür ismim ile eylesin iftar
Cennet meyvelerin bitirsin demiş
4. *İhlâs-ı şerife bağlasın özün*
Tarîk-i Rahman'a bent etsin sözün

- Namert kapısına değmesin gözün*
Gill u gıyşı kalpten götürsün demiş
5. *Ey Ruhsatî nefsin ne yaman azgın*
Yalınız sen değil zamane bozgun
Ölmeyince kesmem kulumun rızkın
Emrimi yerine getirsin demiş (Kaya, 2013: 454- 455)

Kangallı Âşık Ruhsatî'nin bu şiirine Sorgunlu Sıdkı Baba tarafından söylenen nazire ise altı dördlükten meydana gelir. Bu şiirin kafiye örgüsü abab, cccb, dddb, eeeb, fffb, gggg biçimindedir.

Hece ölçüsünün 6+5= 11'li kalıbıyla oluşturulan şiirin ayak dizelerinde "ferah ferah" redifinden önce "bil-", "dal-", "yol", "dil", "sel", "yol", "dal-" sözleri kullanılarak, bu sözlerdeki "l" sesleri ile ses birliği sağlanır:

Hece ölçüsünün 11'li kalıbıyla oluşturulan şiirin –ikinci dördlüğün ikinci dizesi hariç- bütün dizeleri 6+5= 11'li bir durak yapısına sahiptir. İkinci dördlüğün ikinci dizesinde ise 4+4+3=11'li bir durak yapısına rastlanır. Ayak dizelerinde "+sın demiş / +sin demiş / +sun demiş / +sün demiş" redifinden önce "otur-", "batır-", "getir-", "bitir-", "otur-", "kaldır-", "getir-" fiilleri kullanılarak, bu sözlerdeki "+tur-" / "+tır-" / "+tir-" / "+tür-" sesleri ile ses birliği sağlanır:

1. *Bir arzu hâl yazdım şâhlar şâhına*
Kanaat postuna otursuñ demiş
Sabır libâsını giysiñ eğnine
Ekmeğini suya batırsıñ demiş
2. *Anneniñ rahminde yazdım alnına*
Habîb'im de taş bağlardı karnına
Ebû Bekir giydi hasır eğnine
Bunları aklına getirsiñ demiş
3. *Bir ismim Settâr'dır, bir ismim Gaffâr*
Rezzâk ismim dilde eylesiñ ezber
Şükür ismim ile eylesiñ iftâr
Tevhîdle lokmayı bitirsiñ demiş
4. *İhlâs-ı Şerîfle tâm etsiñ özün*
Tarîk-i Rahmân'a döndersiñ yüzün

- Nâmert kapısına değmesiñ gözün*
Sabır köşesinde otursuñ demiş
5. *Vedûd ismim saña bildirir yâri*
Seherlerde zikr et ism-i Gaffâr'ı
İlla'llâh diyerek eyleseñ zâri
Kalbinden şüpheyi kaldırsıñ demiş
6. *Amân Sıdkı nefsiñ sözüne uyma*
Beriyi beñzeri kalbiñe koyma
Münkirîñ sözünü sen aslâ duyma
Ahmed'e salavât getirsıñ demiş (Durbilmez, 2019: 326-327)

İki şiir metni incelendiğinde, dizelerinin çoğunun aynı olduğu görülür:

- Bir arzu hâl yazdım şahlar şahına* (Ruhsatî 1/1a, Sıdkı Baba 1/1a)
Ekmeğini suya batırsın demiş (Ruhsatî 1/1ç, Sıdkı Baba 1/1ç)
Aklına bunları getirsin demiş (Ruhsatî 1/2ç) / *Bunları aklına getirsin*
demiş (Sıdkı Baba 1/2ç)
- Bir ismim Gani'dir, bir ismim Gaffar* (Ruhsatî 1/3a) / *Bir ismim*
Settâr'dır, bir ismim Gaffâr (Sıdkı Baba 1/3a)
- Rezzak ismim dilde eylesin ezber* (Ruhsatî 1/3b, Sıdkı Baba 1/3b)
Şükür ismim ile eylesiñ iftar (Ruhsatî 1/3c, Sıdkı Baba 1/3c)
İhlâs-ı şerife bağlasın özün (Ruhsatî 1/4a) / *İhlâs-ı Şerifle tâm etsiñ*
özün (Sıdkı Baba 1/4a)
- Tarîk-i Rahman'a bent etsin sözün* (Ruhsatî 1/4b) / *Tarîk-i*
Rahmân'a döndersiñ yüzün (Sıdkı Baba 1/4b)
- Namert kapısına değmesin gözün* (Ruhsatî 1/4c, Sıdkı Baba 1/4c)

Sonuç

Kam-Şaman sanatından, Ozan-Baksı sanatından ve hatta Tekke-Derviş sanatından beslenen Âşık sanatı, çeşitli töre, gelenek ve göreneklerle zenginleşen köklü bir edebiyat oluşturmuştur. Bu edebiyatın gelenekleri arasında usta-çırak ilişkisiyle uygulamalı bir eğitimden geçme, saz çalma, mahlas alma, rüya motifi, doğmaca söyleme/ atışma, hikâye tasnif etme/ anlatma vb. yer alır. Özellikle usta-çırak ilişkisiyle uygulamalı bir eğitime başlayan aday âşıklar, ustamalı deyiş söyleme, ustamalı hikâye anlatma, ustamalı ezgi kalıplarını kullanma, nazire söyleme gibi süreçlerden geçerek saz

çalma, doğmaca söyleme, güçlü âşıklarla atışma, muamma çözme, hikâye tasnif etme/ anlatma gibi geleneklerin usta temsilcileri arasına girmeye çalışırlar. Âşık sanatını şekillendiren bu gelenekler ile derviş sanatını oluşturan gelenekler büyük ölçüde benzer / aynı olduğu görülmektedir. Aynı / benzer sözlü iletişim ortamlarına aynı dinleyici çevrelerine hitap eden bu gelenek temsilcileri, geleneğin belirlediği nazım biçimlerine, nazım türlerine ve ezgi kalıplarına uygun edebiyat ürünleri meydana getirirler.

Derviş sanatı ile âşık sanatı ilişkilerini yansıtan gelenek temsilcileri arasında Sivaslı / Kangallı / Deliktaşlı Âşık Ruhsatî ile Yozgatlı / Sorgunlu / Tiftikli Sıdkı Baba da yer almaktadır. Âşık Ruhsatî, çok sayıda âşığı etkileyip Ruhsatî kolunun doğmasını sağladığı gibi derviş şairleri de etkileyen güçlü bir âşıktır. Bu derviş şairler arasında Sorgunlu Sıdkı Baba da yer almaktadır. Sıdkı Baba Divanı'nda bulunan üç şiir metni, Ruhsatî'nin şiirleri ile karşılaştırıldığında Âşık Ruhsatî'nin etkisi belirgin bir şekilde görülür. Bu metinlerden ilk ikisi Ruhsatî'nin şiirlerine söylenen / yazılan nazire özelliği taşır. Üçüncü şiir ise bir nazire olmaktan da öte, Ruhsatî'nin şiiri ile ortak dizeleri bulunan bir metindir.

KAYNAKLAR

- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim ve Ferudun Hakan Özkan. (1994). *Yozgat Meşhurları (1900 Doğumlulara Kadar)*, Ankara: Yozgat Belediyesi Yayınları.
- Albayrak, Nurettin. (2001). *Ruhsatî*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Alptekin, Ali Berat. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Artun, Erman. (1996). *Günümüz Adana Âşıklık Geleneği ve Feymanî*, Adana: Adana Valiliği Yayınları.
- Aşkun, Vehbi Cem. (1944). *Büyük Halk ve Saz Şairi Ruhsatî*, Sivas.
- Boratav, Pertev Naili. (1988). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, İstanbul: Adam Yayınları.
- Çobanoğlu, Özkul. (1998). "Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Boşnak Âşık (Gusları) Tarzı Şiir Geleneği Arasında Ortaklıklar Üzerine Tespitler", *Millî Folklor*, S. 39 (Güz), ss. 8-24.
- Doğan, Durali. (1996). *Yozgatlı Âşık Sıtkı Baba*, Ankara: Diriliş Kitapevi.
- ..... (1988). *Yozgat Şair ve Yazarları*, Ankara: Yozgat Valiliği Yayınları, ss. 338-339.
- Durbilmez, Bayram, 1995. "Halk Şairi Sıdkı Baba", *Millî Folklor*, S. 28 (Kış), ss. 75-80.
- ..... (1998). *Taşpınarlı Halk Şairleri*, Kayseri: Geçit Yayınları.
- ..... (2002). "Türk Kültüründe Abdallar ve Abdal Mahlaslı Halk Şairleri", *Yol / Bilim, Kültür, Araştırma*, 18, ss. 54-67.

- ..... (2003). *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı, (İnceleme- Metinler)*, Kayseri: Bizim Gençlik Yayınları.
- ..... (2006). "Somut Olmayan Kültür Mirası: Halk Hikâyeciliği ve Kars Yöresi Âşıkları", *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri / Turkish Folk Narratives from Myth to Meddah International Symposium Papers*, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, ss. 341-364.
- ..... (2007a). "Âşık Tarzı Şiirlerde Sözlü Tarih (Kayserili ve Yozgatlı Âşıkların Şiirlerinden Örneklerle)", *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (10-12 Nisan 2006)- Bildiriler*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, ss. 299-317.
- ..... (2007b). "Renk Adına Bağlı Mahlaslar ve Karacaoğlan Mahlaslı Halk Şairleri", *Doğumunun 400. Yılında Uluslararası Karacaoğlan Sempozyumu*, (Hzl. Kudret Ünal), İçel: Tarsus Belediyesi Yayınları, ss. 30-44.
- ..... (2010). "Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı'nda Kerbelâ", *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ, Edebiyat*, [International Karbala Symposium / Uluslararası Kerbela Sempozyumu], (Haz. A. Yıldız), 2. Cilt, Sivas, ss. 215-230.
- ..... (2014), *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı, (İnceleme- Metinler)*, 2. Baskı, Kayseri: Tezmer Yayınları.
- ..... (2014). *Karşı Âşık Murat Çobanoğlu / Hayatı- Sanatı ve Eserleri*, Kayseri: Kendi Yayınları.
- ..... (2015). "Anadolu'da Yaşayan Halk Hekimi Kamlar / Şamanlar: Ocaklılar", *Türkmen Bilgesi Fikret Türkmen Armağanı*, (Haz. İ. Dilek- F. Türker), Ankara: TKAE Yayınları, ss. 99-106.
- ..... (2016a). *Âşık Hasret'i'nin Atışma Sanatı Üzerine Bir İnceleme*, Ankara: Lâçin Yayınları / Bizim Büro Matbaası.
- ..... (2016b). "Hatay'ın Anadolu Sahası Halk Şairlerine Etkileri ve Sıdkı Baba Divanında Geçen 'Vardım Kırklar Meclisine' Şiiri Üzerine Metinlerarası Bir Yaklaşım", *Kaygusuzun Bilge Torunu Abdurrahman Güzel Armağanı*, (Hzl. H. Duran), Ankara: TKAE Yayınları, ss. 117-127.
- ..... (2016c). "Ozan Kavramından Hareketle Dede Korkut Üzerine Bir Değerlendirme", *III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası (19-23 Ekim 2015, Çeşme- İzmir) Bildiriler Kitabı*, 1. Cilt, (Haz. Metin Ekici vd.), İzmir: Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, ss. 483-505.
- ..... (2017a). "Sıdkı Mahlaslı Halk Şairleri ve Yeniceli Âşık Sıdkı Baba'nın Bu Şairler İçindeki Yeri", *Yeniceli Âşık Sıdkı Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür ve Sanat*

- Sempozyumu Bildirileri (13-15 Ekim 2016, Mersin)*, (Haz. Nilgün Çıblak Coşkun, Mete Bülent Değer), Mersin: Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlığı Yayınları, ss. 43-85.
- ..... (2017b). "Âşık Edebiyatının Oluşumu ve Gelişiminde Alevî- Bektaşî Zümrelerin Yeri ve Önemi", *The Journal of Alevi Studies / Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 13, ss. 57- 86.
- ..... (2017c). *Gelenekli Türk Anlatıları-1*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ..... (2017ç). *Türk Dünyası Kültürü-2*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ..... (2018a). *Âşık Edebiyatı ve Taşpınarlı Halk Şairleri*, 5. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ..... (2018b). "Kırgız Destancılarında ve Destanlarında Rüya Motifi", 9. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, 4. Cilt: *Gelenek Görenek ve İnançlar*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, ss. 143- 156.
- ..... (2019a). *Derviş Tarzı Türk Edebiyatı ve Sıdkı Baba Dîvânı*, 3. Baskı, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- ..... (2019b). *Türk Dünyası Kültürü-2*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ..... (2019c). *Türk Kültür Coğrafyası, Halk Bilimi ve Edebiyat Araştırmaları*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ..... (2019ç). "SIDKI BABA, Hacı Sıdkı Gök". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sidki-sidki-baba-haci-gok> (Erişim: 26.02.2021).
- ..... (2020a). *Âşık Türkmenoğlu- Hayatı, Sosyo-Kültürel Çevresi, Âşık Edebiyatındaki Yeri, Şiir Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, 2. baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ..... (2020b). *Âşık Edebiyatında Şiir Sanatı- Hasretî'den Örneklerle*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ekici, Metin. (1995). *Dede Korkut Hikâyeleri Tesiri ile Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Ankara: AKM Yayınları.
- Ergin, Muharrem. (1997). *Dede Korkut Kitabı I*, Ankara: TDK Yayınları.
- Erömer, F (?). (1943). *Deliktaşlı Ruhsatî Hayatı ve Seçme Deyişleri*, İstanbul.
- Gasımlı, Meherrem. (2006). "Bahşî ve Ozan-Âşık İlişkilerinin Tarihî Özelliği", (Akt. Bayram Durbilmez), *Folklor /Edebiyat* (Azerbaycan Özel Sayısı), Ankara, S. 47, (2006/3), ss. 9-14.
- Gök, Hacı (Sıtkı). (1952). *Dinî ve Ahlâkî Öğütler*, Yozgat.
- Günay, Umay. (1992). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, 2. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güney, Eflatun Cem. (1928). "Ruhsatî'nin Koşmaları", *Halk Bilgisi Haberleri*, 1. İstanbul: Eminönü Halkevi Yayınları.

- Güney, Eflatun Cem-Çetin Eflatun Güney. (1963). *Ruhsatî-Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul: İstanbul Maarif Kitaphanesi.
- Gürpınar, Kemal-Kadri Özyalçın. (1938). *Deliktaşlı Ruhsatî, II. Kitap*, Sivas: Kâmil Matbaası.
- Güzel, Abdurrahman. (1999). *Dinî- Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, Doğan. (1985). *Ruhsatî'nin Uğru ile Kadı Hikâyesi*, İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları / Erenler Matbaası.
- ..... (1994). *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- ..... (2013). *Âşık Ruhsatî*, Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.
- ..... (2020). "RUHSATÎ, Deliktaşlı Mustafa", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhsati-deliktasli-mustafa> (Erişim: 26.02.2021).
- Köprülü, M. Fuad. (1962). *Türk Saz Şairleri*, I-V. İstanbul.
- Ocak, Ahmet Yaşar. (1983). *Bektaşî Menkabelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*, İstanbul.
- Oğuz, M. Öcal. (1988). *Yozgatlı Hüznî*, Ankara: KB Yayınları.
- ..... (1990). *Yozgatlı Hüznî Dîvânlarından Seçmeler*, Ankara: KB Yayınları.
- ..... (1992). *Yozgatlı Halk Şairi Nazi*, Ankara: Feryal Matbaacılık.
- ..... (1994). *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*, Ankara: KB Yayınları.
- Özyalçın, Kadri. (1936). *Deliktaşlı Ruhsatî-Hayatı ve Eserleri*, I. Kitap, Sivas: Kâmil Matbaası.
- Türkmen, Fikret, (1983). *Tahir ile Zühre (İnceleme-Metin)*, Ankara: KTB Yayınları.
- ..... (1995). *Âşık Garip Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*, Ankara: Akçağ Yayınları.